

Effect nieuwe wet wordt zichtbaar

Nu het parlement heeft ingestemd met het wetsvoorstel beëdigde tolken en vertalers (Wbtv), wordt het tijd om de strekking van dit wetsvoorstel onder ogen te brengen.

Daarmee is het moment aangebroken om de effecten van de wet nader toe te lichten en kan aan een lange periode van onzekerheid, zeker voor tolken en vertalers, langzaam een einde komen.

In deze editie van de nieuwsbrief Babylon wordt de achtergrond van de regeling uiteengezet. Daarnaast staan de belangrijkste instrumenten beschreven en wordt in grote lijnen aangegeven met welke gevolgen de in het KTV opgenomen tolken en vertalers rekening kunnen houden.

Achtergrond

Dat anderstalige rechtzoekenden of verdachten in een juridische procedure een tolk of vertaler nodig hebben om een taalbarrière te overbruggen, is op zichzelf niet nieuw.

De laatste decennia is de vraag naar tolk- en vertaaldiensten echter gestegen door onder meer de toenemende globalisering en de eenwording van Europa. Op EU-niveau werd aan het einde van het vorige millennium al vastgesteld dat met name verdachten in een

rechtszaal garanties voor een goede rechtsgang moesten krijgen. Naast een transparante rechtsgang (de procedure zelf) gaat het daarbij onder andere om de beschikbaarheid van een advocaat (in ons land geregeld in de Wet op de rechtsbijstand) en een tolk of vertaler bij anderstalige verdachten. Nederland kende op dit laatste terrein al diverse voorzieningen waarvan het door Justitie gefinancierde Tolk- en Vertaalcentrum Nederland (TVCN) en de eveneens door Justitie gesubsidieerde SIGV-opleidingen voor gerechtstolken en juridisch vertalers de bekendste waren.

In een streven naar grotere garanties voor kwaliteit, ook voor die talen waar in Nederland geen tolk- of vertaalopleiding voorhanden was, ontwikkelde de overheid het kwaliteitsbeleid tolken en vertalers. Belangrijkste peilers daarvan waren het Kwaliteitsregister Tolken en Vertalers (KTV) en de (bijscholingsmodules en) toetsen van het Kernteam Kwaliteitsbevordering Tolken en Vertalers. Ook de harmonisatie van de tarieven en de pogingen om tot een algemene branchevereniging te komen, mogen niet onvermeld blijven.

Deze initiatieven vormden echter geen eindpunt, maar veeleer noodzakelijke tussenstappen op weg naar een definitievere inrichting van het kwaliteitsbeleid. De afgelopen jaren is veel

gesproken over kwaliteit van tolken en vertalers tussen en met de betrokken belanghebbenden. Daarbij hebben allerlei scenario's de revue gepasseerd, hetgeen voor veel betrokkenen ongetwijfeld vaak verwarrend was.

De uiteindelijke richting die is gekozen, is vooral gebaseerd op het advies van de breed samengestelde commissie Kwaliteitsbeleid Tolken en Vertalers (beter bekend als de commissie Jurgens).

Register vormt kern

Met de inwerkingtreding van de wettelijke regeling, hopelijk binnen enkele maanden, worden duidelijke stappen gezet naar een definitief stelsel voor kwalitatief hoogwaardige tolken en vertalers in het Justitiedomein.

Doel van de wet is om te garanderen dat juridische procedures deugdelijk verlopen, ook als niet alle betrokken partijen de Nederlandse taal machtig zijn.

Kern van de regelgeving vormt een register met gegevens van gekwalificeerde tolken en vertalers. Aan inschrijving is voor zowel tolken als vertalers een verplichte beëdiging gekoppeld. Tolken hoeven hierdoor niet telkens per zitting opnieuw te worden beëdigd.

Evenals in de huidige situatie krijgen geregistreerde tolken en vertalers een identiteitsbewijs waarmee ze hun status kunnen aantonen bij opdrachtgevers. Ook de aparte inschrijving per taal en per vaardigheid (tolken en vertalen) blijft gehandhaafd. Een beroepsbeoefenaar kan dus op meerdere manieren staan geregistreerd.

De inschrijving geldt vijf jaar. Daarna moeten tolken en vertalers zich opnieuw aanmelden en wordt beoordeeld of zij aan alle eisen voldoen. Hierbij zal vooral ook worden gekeken naar de mate waarin de betrokkenen hun kennis en vaardigheden verder hebben ontwikkeld,

bijvoorbeeld via bijscholing.

Een ander verschil met het Ktv is dat Nederlands niet persé een van de actieve talen hoeft te zijn. Het wetsvoorstel spreekt van bron- en doeltaal. Omdat het in principe gaat om mensen die binnen het Nederlandse justitiedomein actief zijn, ligt voor de hand dat het merendeel van de ingeschrevenen Nederlands als bron- en/of doeltaal zal hebben.

Afnameplicht

Nieuw is de afnameplicht van in de wet genoemde opdrachtgevers in het Justitiedomein. Zij moeten met andere woorden een tolk of vertaler uit het register inhuren voor juridische procedures in het kader van straf- en vreemdelingenrecht. Alleen dan kunnen de rechten van de betrokken burgers afdoende worden gewaarborgd. Voor registertolken en –vertalers neemt hierdoor de kans op opdrachten van o.a. rechtbanken, politie en IND toe, hoewel er natuurlijk geen garanties af zijn te geven over de hoeveelheid werk die iedere geregistreerde tolk krijgt toebedeeld. Justitie kan immers niet beïnvloeden hoeveel werk er in welke talen te verdelen valt.

Probleem kan echter wel zijn dat niet altijd een geregistreerde tolk of vertaler beschikbaar is. Dat is ook nu al wel het geval hetzij omdat er veel vraag is naar een bepaalde vaardigheid, hetzij omdat er voor sommige talen weinig gekwalificeerde tolken en vertalers beschikbaar zijn en voor de meeste talen ook geen opleidingen voorhanden zijn. Daarnaast liggen de eisen die worden gesteld aan inschrijving in het nieuwe register, hoger dan de eisen voor met name voorlopige inschrijving in het Ktv. Het aanbod zal dus kleiner zijn. Om te voorkomen dat procedures worden gefrustreerd doordat geen tolk of vertaler kan worden ingezet, kan een afnemer uitwijken

naar een speciale lijst. Daarop kunnen tolken en vertalers staan die niet in het register kunnen komen omdat er bijvoorbeeld voor hun specifieke taal (nog) geen opleiding of toets bestaat. Ook voor inschrijving op deze lijst zullen naar verwachting basiseisen worden geformuleerd zoals bijvoorbeeld kennis van de Nederlandse taal.

De klachtenregeling en eisen voor permanente educatie zijn echter op de beroepsbeoefenaren die op deze lijst staan ingeschreven niet van toepassing en dat geldt ook voor verlenging van de inschrijving na vijf jaar. Dat zal voor afnemers naar verwachting een extra reden zijn om eerst goed in het register te zoeken, alvorens uit te wijken naar deze lijst.

Aanvullende instrumenten

Om de kwaliteit te bewaken en te bevorderen zijn enkele aanvullende instrumenten in de wet opgenomen:

- Voorvertalers komt er een kwaliteitsstandaard waaraan opdrachtgevers de kwaliteit van het geleverde werk kunnen afmeten.
- Er wordt een landelijke Klachtencommissie ingericht die klachten behandelt en kan adviseren over maatregelen naar aanleiding van een gegrond verklaarde klacht.
- Uitschrijvingen naar aanleiding van klachten worden gepubliceerd in de Staatscourant en bijgehouden in een apart register. Hiermee wordt voorkomen dat een tolk of vertaler die bij een afnemer onder de maat functioneert en niet meer mag worden ingezet, elders in het Justitiedomein aan het werk gaat.
- De mogelijkheid bestaat om aanvullende competenties te vermelden. Dat zijn feitelijk specialisaties die voor opdrachtgevers belangrijk kunnen zijn.

Register

Zoals gezegd vormt het register de kern van het nieuwe wettelijke kwaliteitsbeleid.

Inschrijving is vergelijkbaar met, maar niet hetzelfde als registratie in het Ktv.

Het register zal in elk geval via een internet-toepassing te raadplegen zijn.

Afnemers binnen het Justitiedomein zullen via een beveiligde toegang uitgebreide gegevens en zoekmogelijkheden kunnen gebruiken.

Openbaar register

Een deel van de informatie uit het register wordt openbaar zodat ook andere juridische opdrachtgevers (advocaten, notarissen, deurwaarders) kunnen kiezen voor een beroepsbeoefenaar met aantoonbare kwaliteit. Tolken en vertalers krijgen tot op zekere hoogte keuze met betrekking tot de gegevens die zij wel en niet openbaar willen maken.

De uitwijklust en het register met geschrapte tolken en vertalers zullen eveneens openbaar zijn.

Gevolgen voor inschrijving

Voor tolken en vertalers is natuurlijk vooral van belang te weten welke gevolgen de inwerkingtreding van de wet heeft voor hun inschrijving. Daarover zijn in elk geval enkele algemene opmerkingen te maken:

De wet kent een speciale overgangsregeling waarvan tolken en vertalers twee jaar lang gebruik kunnen maken. Als gevolg daarvan kunnen alle huidige definitieve inschrijvingen in het Ktv worden omgezet in inschrijving in het wettelijk register. Ook voorlopige inschrijvingen van beëdigde vertalers kunnen automatisch tot registratie leiden.

Voorzover dat nog niet gebeurd is, moeten alle tolken en vertalers die onder de

overgangsregeling vallen, zich laten beëdigden. De overgangsregeling bepaalt dat automatische inschrijving geldt voor vijf jaar.

Competenties

De overige Ktv'ers en nieuwe kandidaten moeten direct al aantonen aan de eisen van de wet te voldoen om tot inschrijving te komen. Daartoe onderscheidt de wet verschillende competenties en enkele administratieve criteria.

De competenties zijn:

- kennis van de bron- en doeltaal
- kennis cultuur van het land of de regio van de bron- en doeltaal
- tolk- of vertaalvaardigheden
- tolk- of vertaalattitude
- integriteit.

De exacte criteria voor inschrijving worden geregeld bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Een conceptversie van dit besluit beëdigde tolken en vertalers is op 18 december 2007 ter consultatie aangeboden aan een aantal belanghebbenden. Zodra de tekst definitief is, zullen wij opnieuw langs deze weg ingaan op de inhoud en op hoofdlijnen de gevolgen voor Ktv-tolken en -vertalers schetsen.

De administratieve criteria voor diegenen die niet onder de overgangsregeling vallen, betreffen het opsturen van een model-inschrijvingsformulier met benodigde bijlagen, het aanleveren van een recente Verklaring omtrent gedrag (Vog) en het betalen van leges. De wet stelt dat een verzoek tot inschrijving pas wordt behandeld nadat deze leges zijn voldaan.

De eerdergenoemde AMvB bevat meer details over de inschrijving.

Volledigheidshalve heeft zij nog opgemerkt dat in sommige gevallen een buitenlandse versie

van de Vog nodig is en dat tolken en vertalers die onder curatele staan of vreemdelingen zonder verblijfstatus, niet kunnen worden ingeschreven.

Geen diskwalificatie

Waar voor een aantal tolken en vertalers de kansen op werk in het justitiedomein stijgt, is dat voor een deel van de huidige Ktv'ers niet het geval. En dat terwijl een aantal van hen in het verleden wél is ingezet door opdrachtgevers binnen het Justitiedomein.

Dit zal ongetwijfeld niet voor iedereen gemakkelijk te begrijpen en te accepteren zijn. Zeker daar die beslissing gevolgen kan hebben voor de broodwinning van mensen. Het feit dat deze tolken en vertalers niet direct worden ingeschreven is echter geen diskwalificatie. Er is met andere woorden niet mee gezegd dat ze slecht zijn, alleen dat hun kwaliteit niet objectief vastgesteld kan worden. In het belang van de rechtzoekende of verdachte stelt de Europese Unie juist wel de eis dat de kwaliteit aantoonbaar moet zijn.

Kwaliteitsinstituut

Duidelijk moge ook zijn dat juist met het oog op de belangen van burgers Justitie er belang bij heeft dat er voldoende gekwalificeerde tolken en vertalers beschikbaar zijn. De wettelijke bepalingen of andere factoren kunnen belemmeringen vormen voor de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde beroepsbeoefenaren. Mede met het oog daarop wil het ministerie een Kwaliteitsinstituut Tolken en Vertalers oprichten dat moet adviseren bij de invoering van de wet en daarna initiatieven moet ontplooiën om de kwaliteit van de beroepsgroep verder te ontwikkelen. Daarbij gaat het erom te bepalen wat die kwaliteit precies inhoudt, hoe die kan worden gemeten,

maar ook hoe die kan worden bevorderd.

Denkbaar is dat het instituut het reguliere onderwijs gaat stimuleren om in te spelen op de vraag naar basis- en bijscholing van tolken en vertalers. Daarmee gloort er op termijn ook perspectief voor tolken en vertalers die na inwerkingtreding van de wet niet meteen in het register kunnen worden opgenomen.

Vervolg

De komende tijd zal de inwerkingtreding van de wet verder worden voorbereid. U wordt hierover uitvoerig geïnformeerd.

Daarbij zal ook zo snel mogelijk duidelijkheid worden gegeven aan alle Ktv'ers met betrekking tot de gevolgen van de inwerkingtreding van de wet voor hun inschrijving. Dat kan echter pas zodra de tekst van de AMvB hierover is vastgesteld. Zodra er duidelijke toetsingscriteria zijn voor de wettelijke competenties, kan de Raad gaan inschatten welke voorlopig ingeschreven tolken en vertalers alsnog in het nieuwe register kunnen worden opgenomen en welke in aanmerking komen voor registratie op de uitwijklijst. Iedere tolk of vertaler krijgt dan per brief te horen hoe de prognose voor hun status na inwerkingtreding van de wet eruit ziet. Zij hoeven dus in dit stadium zelf geen initiatieven te nemen met betrekking tot hun inschrijving. Uiteraard krijgen ze daarna volop gelegenheid aanvullende informatie aan te leveren voordat de Raad een definitief standpunt inneemt. Dit alles zal zoveel mogelijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet plaatsvinden. In hoeverre dat gaat lukken, hangt af van de totstandkoming van toetsingscriteria en het tijdstip waarop de wet in werking zal treden. Het gaat bovendien om enkele duizenden inschrijvingen, die allemaal recht hebben op

een zorgvuldige behandeling.

Tegen de uiteindelijke besluiten over inschrijving kunnen de tolken en vertalers bezwaar maken conform de algemene Wet bestuursrecht. Zijn zij het niet eens met de uitkomst van de bezwaarprocedure, dan is beroep bij de rechtbank nog mogelijk. Het nemen van formele besluiten over inschrijving, bezwaar en beroep daartegen, zijn echter pas mogelijk nadat de wet in werking is getreden.

De definitieve wettekst is te vinden op de Ktv-site (in de Bibliotheek onder Wet beëdigde tolken en vertalers) en op www.overheid.nl onder dossiernummer 29936.

Kwaliteitsinstituut (bijna) in oprichting

Rond de inwerkingtreding van de Wbtv zal een Kwaliteitsinstituut Tolken en Vertalers worden opgericht, zo liet de minister van Justitie tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel weten. Dit instituut moet de verdere ontwikkeling van het kwaliteitsbeleid voor tolken en vertalers ondersteunen. Daarbij kan het bijvoorbeeld helpen bij de uitwerking van aanvullende bekwaamheden en (toetsings)criteria van de wettelijke basiscompetenties, of de gegevens die in het register worden opgenomen, adviseren over aanvullende kwaliteitsinstrumenten, maar ook relevante activiteiten van derden (onderzoek, opleidingen) stimuleren.

Vooralsnog is het voornemen om het instituut de vorm te geven van een breed samengestelde adviescommissie en een ondersteunend apparaat (Raad voor Rechtsbijstand).

In de kaderbrief 2008 heeft het ministerie van Justitie de Raad gevraagd mee te denken over de verdere opzet en inrichting van het instituut en daarbij ook alvast enige

richting gegeven. Zo zullen naar verwachting leden worden benoemd uit de kring van de opdrachtgevers met een wettelijke afnameplicht, de beroepsgroepen van tolken en vertalers en het onderwijs. Bovendien moeten kandidaten in staat zijn om draagvlak te creëren voor het idee dat aanbieders, afnemers en onderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor het borgen en verbeteren van de kwaliteit.

De Raad heeft aan het departement

voorgesteld om het instituut op korte termijn op te richten zodat de betrokken partijen al bij de invoering van de Wbtv hun kennis ter beschikking kunnen stellen bij diverse onderwerpen. Daartoe heeft hij ook al diverse items benoemd waar het Kwaliteitsinstituut voor geraadpleegd kan worden.

Het ministerie lijkt positief te staan tegenover deze suggestie. Naar verwachting zal het Kwaliteitsinstituut in het voorjaar van 2008 definitief vorm krijgen.

Subsidietoekennig SIGV

Ter bevordering van de kwaliteit van tolken en vertalers die door de gerechten worden ingezet, ontvangt de Stichting Instituut van Gerechtstolken en Vertalers (SIGV) sinds jaar en dag een subsidie van het Departement van Justitie.

Nu met de aanstaande inwerkingtreding van de Wet beëdigde tolken en vertalers en de vorming van het Kwaliteitsinstituut een nieuwe weg wordt ingeslagen, is besloten om ook de bekostiging van de SIGV daarbij te betrekken. Het Kwaliteitsinstituut krijgt immers als taak

te bevorderen dat voldoende op de voor justitie en politie relevante talen toegesneden opleidingen worden aangeboden.

Derhalve is besloten om, naast het opzetten van het Kwaliteitsinstituut, ook de subsidietoekennig aan de SIGV als taak onder te brengen bij de Raad voor Rechtsbijstand te 's-Hertogenbosch, afdeling Kwaliteitsregister Tolken en Vertalers.

De subsidie voor het komende studiejaar is inmiddels toegekend.

Europese norm voor vertaaldiensten

Vanaf juni 2006 geldt een Europese norm voor vertaaldiensten, die alle nationale normen op dit gebied vervangt. Daarmee is voor het eerst in de geschiedenis sprake van één eenduidige norm voor vertaaldiensten. De norm is tot stand gekomen dankzij het initiatief en de inspanningen van marktpartijen uit 28 Europese landen en werd onlangs unaniem aangenomen door deze landen. Het project

is uitgevoerd onder auspiciën van CEN, het Europese Comité voor Normalisatie. De Nederlandse inbreng is verzorgd door een commissie onder begeleiding van NEN. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van onder andere brancheorganisaties, onderwijsinstellingen, overheidsinstellingen en bedrijven.

Jaarlijks worden er in Europa enkele miljarden euro's uitgegeven aan vertaaldiensten en de vertaalsector biedt werk aan meer dan 100.000 mensen. De nieuwe norm maakt het vertaalproces transparant, maar behandelt niet de kwaliteit van een vertaling als zodanig. Hij is zo opgesteld dat hij van toepassing kan zijn op zowel individuele vertalers als vertaalbureaus. Voor de aanbieder van vertaaldiensten kan de norm als leidraad dienen voor de inrichting van de dienstverlening of als meetlat bij zelfevaluatie. De afnemer van vertaaldiensten kan de norm gebruiken bij de keuze van een professionele partner. De commissie stelt een vragenlijst beschikbaar voor zelfevaluatie en is bezig een voorstel te formuleren voor eenduidige toetsingscriteria.

Vertalers heeft zitting in de commissie, niet in de laatste plaats vanwege de aanstaande inwerkingtreding van de Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv). De Wbtv bevat namelijk het volgende artikel:

Artikel 34

Onze Minister kan regels stellen waaraan de wijze van vertalen en de administratie van de beëdigde vertaler dienen te voldoen.

Het behoeft geen verdere uitleg dat de uitkomsten van de inspanningen van de commissie zeer interessant kunnen zijn voor de eventuele nadere invulling van artikel 34 Wbtv.

Ook het Kwaliteitsregister Tolken en

Het ontwerp-besluit beëdigde tolken en vertalers

Op 9 oktober 2007 is het wetsvoorstel beëdigde tolken en vertalers in de Eerste Kamer als hamerstuk afgedaan. Daarmee is de tekst van de Wet beëdigde tolken en vertalers definitief.

Net als veel andere wetten bevat ook de Wbtv onderwerpen die bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) nader ingevuld moeten worden. Het ontwerpbesluit beëdigde tolken en vertalers is de eerste concept-AMvB,

behorende bij de Wet beëdigde tolken en vertalers. Deze eerste versie is ter consultatie aan een aantal betrokken partijen voorgelegd. De consultatieronde sloot 15 februari jongstleden. Op basis van deze consultatie worden waar nodig aanpassingen verricht. Het ontwerpbesluit is te vinden op www.justitie.nl (Klik op onderwerpen/Tolken en Vertalers).

Klachtencommissie

Er zal een landelijke klachtencommissie ingericht gaan worden die klachten over tolken en vertalers kan gaan behandelen en ook zal adviseren over maatregelen naar aanleiding

van die klachten.

Waarschijnlijk zal de Raad voor Rechtsbijstand de organisatie van deze commissie op

zich nemen en de commissie later ook ondersteunen bij haar werkzaamheden.

Daarop vooruit lopend is de Raad al gestart met voorbereidingen. Hij heeft gesprekken gevoerd met bestaande klachtencommissies en oriënteert zich op mogelijke protocollen.

De klachtencommissie zal een referentiekader nodig hebben waaraan klachten getoetst kunnen worden. Deze zal zij ongetwijfeld zelf al doende moeten ontwikkelen, maar als

uitgangspunt kan zij wellicht ook gebruikmaken van door andere klachtencommissies opgedane ervaringen. De Raad heeft er daarnaast voor gepleit een gedragscode vast te stellen die onder meer als leidraad voor de afhandeling van klachten kan dienen.

De klachtencommissie zal jaarlijks een verslag maken over haar werkzaamheden en de behandelde klachten.

Veegwet raakt ook Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbvtv)

Op 17 januari 2008 heeft de Tweede Kamer de derde Reparatiwet Justitie (dossiernummer 31248) aangenomen. Het wetsvoorstel bevat onder meer een tweetal bepalingen over de Wbvtv die beide van tekstuele aard zijn.

De Eerste Kamercommissie Justitie heeft inmiddels een blanco eindverslag uitgebracht hetgeen betekent dat er geen opmerkingen en/of vragen zijn. Naar verwachting keurt ook de senaat het voorstel binnenkort goed.

- In de artikelen 13, eerste lid, en 14, eerste lid, vervalt telkens: “goed”
 - In artikel 35 wordt “voor die taalrichting” vervangen door: “voor die brontaal”
-

Colofon:

Babylon is een uitgave van
de Raad voor Rechtsbijstand
Antwoordnummer 10794
5200 WB 's-Hertogenbosch
Telefoon 0900 202 66 24 (€ 0,10 p/min.)
Telefax 073 612 38 76
e-mail info@bureaubtv.nl

Ontwerp
Rik Verharen
Lay-out
Protekst
's-Hertogenbosch
www.protekst.nl